

ΠΡΑΚΤΙΚΑ | ΙΑ' Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο
PROCEEDINGS | XI International Panionian Conference

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΑ' ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΙΟΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΕΠΙΤΑΝΗΣΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
Κεφαλονιά, 21-25 Μαΐου 2018
XI INTERNATIONAL PANIONIAN CONFERENCE
LIFE AND CULTURE IN THE IONIAN ISLANDS
CEPHALONIA, GREECE, MAY 21-25, 2018

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Τόμος V: Αρχαιολογία

PROCEEDINGS

Vol. V: Archaeology

Επιμέλεια τόμου: Δώρα Φ. Μαρκάτου,
τ. Αναπλ. Καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Γενική Εποπτεία: Γεώργιος Ν. Μοσχόπουλος,
Πρόεδρος της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών

Αργοστόλι 2020

Το Δ.Σ. της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών
ευχαριστεί θερμά τον πρωτοπρεσβύτερο Γεώργιο Αντζουλάτο,
για την ευγενή και αθόρυβη φροντίδα του για την έκδοση
των τόμων 3, 4 και 5 των Πρακτικών του ΙΑ΄ Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου.

Σελιδοποίηση: Π. Κοντομηνάς
Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία: ALKODI

ISBN 978-960-8366-27-5

Copyright: Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, 2020

Το παρόν πνευματικό έργο προστατεύεται από την ελληνική, ευρωπαϊκή και διεθνή νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Η αντιγραφή, αναπαραγωγή, μετάδοση του περιεχομένου του τόμου με οποιοδήποτε μέσο, έντυπο ή ηλεκτρονικό, δεν επιτρέπεται χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

Η έκδοση του παρόντος τόμου
πραγματοποιήθηκε με την αποκλειστική οικονομική ενίσχυση
της ΑΙΓΕΑΣ – ΑΜΚΕ
ΑΣΤΙΚΗΣ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΟΥ
(Διαχειριστής: ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΑΡΤΙΝΟΣ)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΣΤΟ ΙΑ' ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΙΟΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Γεώργιος Ν. Μοσχόπουλος

Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου

Πέρασαν τριάντα δύο χρόνια από τότε, όταν η Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, νεαρή ακόμη (ιδρύθηκε το 1975), πραγματοποίησε, το 1986, το Πέμπτο (Ε') Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, οι εργασίες του οποίου έλαβαν χώρα και τότε στο Αργοστόλι, στο Ληξούρι και στα Κουρκουμελάτα. Η συμμετοχή στο εν λόγω Συνέδριο υπήρξε αξιόλογη. Οι Σύεδροι ξεπέρασαν τους 200 με σημαντική τη συμμετοχή ξένων έτσι ώστε δικαίως το Πέμπτο Πανιώνιο καθιερώθηκε, τότε, ως Διεθνές. Πρόκειται για χαρακτηρισμό, που, ως γνωστόν, διατηρήθηκε εν πολλοίς και στα ακολουθήσαντα Πανιόνια Συνέδρια.

Οι τέσσερις τόμοι των εργασιών του Συνεδρίου αυτού, που τυπώθηκαν σχεδόν αμέσως μετά τη λήξη του, νομίζω πως χάραξαν ασφαλή την πορεία στην περαιτέρω έρευνα τη σχετική με τον επτανησιακό βίο και πολιτισμό. Τότε, στην καταληκτική ομιλία μου, στην οποία εκτέθηκαν τα συμπεράσματα των εργασιών του Συνεδρίου, υπογραμμίστηκε το περιορισμένο ποσοστό ανακοινώσεων των βασισμένων στα κλειστά ή υποτυπωδώς λειτουργούντα Αρχεία της Επτανήσου. Σήμερα, μετά την παρέλευση τριών και πλέον δεκαετιών, τα Ιστορικά Αρχεία της Επτανήσου είναι οργανωμένα ως δημόσιες υπηρεσίες και ανεκτά στελεχωμένα, ενώ το υλικό τους έχει ήδη ψηφιοποιηθεί κατά το μεγαλύτερο μέρος. Σημαντική είναι, οπωσδήποτε, η νέα κατάσταση των αρχειακών θυλάκων για την περαιτέρω έρευνα του επτανησιακού χώρου. Στις θεματικές των συνέδρων, όπως προκύπτει από το πρόγραμμα, δεν υστερούν οι ανακοινώσεις που στηρίζονται σε αρχειακές σειρές των Αρχείων του Ιονίου: της Κέρκυρας, της Κεφαλονιάς, της Λευκάδας, της Ιθάκης, των Κυθήρων και σε ό,τι έμεινε και σώθηκε από το άλλοτε πλουσιότατο Αρχείο της Ζακύνθου, που, ως γνωστόν, υπέστη τις συνέπειες των σεισμών του 1953 και της φωτιάς που επακολούθησε.

Σήμερα, στο Ενδέκατο (ΙΑ') Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, επισημαίνεται, δυστυχώς, έντονη η απουσία διακεκριμένων προσωπικοτήτων εκείνης της εποχής. Ενδεικτικά σημειώνω τον ακαδημαϊκό και διακεκριμένο βυζαντινολόγο Διονύσιο Α. Ζακυθινό, που υπήρξε, τότε, ο Πρόεδρος του Συνεδρίου, τον

πολύν Κ. Θ. Δημαρά, τον εμπνευσμένο ιστορικό Νίκο Σβορώνο, τον Γιώργο Σαββίδη, τον Ζακύνθιο Διον. Ζήβα, τον ιστορικό Σπύρο Ασδραχά και τους δικούς μας Κεφαλονίτες: τον διεθνούς εμβέλειας λαογράφο πανεπιστημιακό καθηγητή Δημήτριο Σωτ. Λουκάτο, τον διακεκριμένο φιλόλογο νεοελληνιστή Γιώργο Γ. Αλισανδράτο, τον ιστορικό Σπύρο Λουκάτο, τον ακαδημαϊκό Σπύρο Αντ. Ευαγγελάτο, το αξιόλογο στέλεχος της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών και άλλοτε πρόεδρο αυτής πανεπιστημιακό καθηγητή Γεράσιμο Η. Πεντόγαλο, τον αρχαιολόγο Πέτρο Καλλιγά και τόσους άλλους, που άφησαν, ωστόσο, τον αμνητό της εργασίας τους μνημειώδη κληρονομιά στους μεταγενεστέρους. Τιμούν, βέβαια, με την παρουσία τους και την επιστημονική συμμετοχή τους και το ΙΑ΄ Πανιώνιο Συνέδριο ισάξιες προσωπικότητες υψηλού κύρους, ακαδημαϊκοί, πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, γνωστοί ερευνητές του Επτανησιακού βίου και πολιτισμού, Έλληνες και ξένοι. Η πλούσια και αξιόλογη επιστημονική συμβολή τους, που θα δημοσιευθεί, μετά τη λήξη του Συνεδρίου, σε σειρά τόμων, θα καταστεί, οπωσδήποτε, εφαλτήριο και ασφαλής αφετηρία στους νέους θεράποντες της επιστήμης, στις γενιές που ακολουθούν, σ' όσους έρχονται να αντικαταστήσουν τους παρόντες.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΕΣΜΟ

Ο θεσμός των Πανιονίων Συνεδρίων καθιερώθηκε το 1914 με στόχο την έρευνα και τη μελέτη του επτανησιακού βίου και πολιτισμού. Το πρώτο Συνέδριο πραγματοποιήθηκε στην Κέρκυρα με την παρουσία του τότε Βασιλέως Κωνσταντίνου, του διαδόχου Γεωργίου, του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου, του τότε προέδρου της Βουλής Κ. Ζαβιτζιάνου, των Μητροπολιτών, των Νομαρχών και των Δημάρχων της Επτανήσου. Πρόεδρος του Πρώτου Πανιονίου ήταν ο ιστορικός Σπυρίδων Λάμπρος, τότε καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το Δεύτερο Πανιώνιο Συνέδριο συνήλθε στην Ιθάκη κατά το χρονικό διάστημα 26-28 Αυγούστου 1938 με την πρωτοβουλία και την οργάνωση της Εταιρείας Επτανησιακών Μελετών. Ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος και οι εθνικές περιπέτειες που ακολούθησαν δεν επέτρεψαν να υλοποιηθεί η σύγκλησή του. Με το Δεύτερο Πανιώνιο συνδέεται η ανακάλυψη του τάφου του ποιητή Ανδρέα Κάλβου στην Αγγλία και οι πρώτες ενέργειες για την ανακομιδή των οστών του στη γενέθλια γη, στη Ζάκυνθο. Λόγω του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, τα Πρακτικά του Συνεδρίου αυτού δημοσιεύθηκαν, δυστυχώς, 30 χρόνια αργότερα.

Το Τρίτο Πανιώνιο Συνέδριο πραγματοποιήθηκε 27 χρόνια αργότερα, το 1965, λόγω του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου και γενικότερα των εθνικών περιπετειών της δεκαετίας 1939-1949, και εξαιτίας βεβαίως του γεγονότος

ότι δεν υπήρχε φορέας για την οργάνωσή του. Τη φροντίδα για την οργάνωσή του ανέλαβε η Επιτροπή Εορτασμού της Εκατονταετηρίδας της Ενώσεως της Επτανήσου. Το Συνέδριο αυτό υπήρξε περιφερόμενο. Άρχισε τις εργασίες του από την Κέρκυρα, τις συνέχισε στην Κεφαλονιά και τις τερμάτισε στη Ζάκυνθο. Πρόεδρος του εν λόγω Συνεδρίου υπήρξε ο Ακαδημαϊκός και διεθνούς φήμης βυζαντινολόγος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Διον. Α. Ζακυθηνός. Τα Πρακτικά του Συνεδρίου τυπώθηκαν σε δύο ογκώδεις τόμους.

Το Τέταρτο Πανιώνιο οργανώθηκε από την Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών και πραγματοποιήθηκε στην Κέρκυρα ύστερα από 13 χρόνια, το 1978, με πρόεδρό του και πάλιν τον Ακαδημαϊκό Διον. Α. Ζακυθινό και με συμμετοχή αρκετών συνέδρων από τους οποίους οι 6 ήταν ξένοι. Τα Πρακτικά του Συνεδρίου αυτού εκδόθηκαν από την οργανώτρια Εταιρεία των Κερκυραϊκών Σπουδών, πρόεδρος της οποίας ήταν ο Κωνσταντίνος Δαφνής. Η καταληκτική ολομέλεια του Συνεδρίου αυτού ανέθεσε, με ομόφωνη απόφασή της, την οργάνωση του Πέμπτου Πανιονίου Συνεδρίου στην Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών και τα παρόντα εκεί μέλη της –ως σύμβουλοι– Γεράσιμος Πεντόγαλος (αντιπρόεδρος τότε της Εταιρείας) και Γεώργιος Ν. Μοσχόπουλος (γεν. γραμματέας) αποδέχθηκαν την πρόταση.

Οι ευνοϊκότερες ευτυχώς εθνικές και πολιτιστικές συνθήκες επέτρεψαν στην Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών να προχωρήσει στην οργάνωση του Πέμπτου Πανιονίου σε συντομότερο χρονικό διάστημα από τα προηγούμενα. Έτσι μόνο 8 χρόνια από την πραγματοποίηση του Τετάρτου, πραγματοποιήθηκε, τον Μάιο (17-21) του 1986 και στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τον εορτασμό της Ένωσης, το Πέμπτο Πανιώνιο Συνέδριο.

Μετά το Ε΄ Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο ακολούθησαν: το ΣΤ΄ Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο (Ζάκυνθος, Σεπτέμβριος 1997), που οργανώθηκε από το Κέντρο Μελετών του Ιονίου και την Εταιρεία Ζακυνθιακών Σπουδών, τα Πρακτικά του οποίου δημοσιεύθηκαν σε 4 τόμους (2000-2004).

Το Ζ΄ Πανιώνιο Συνέδριο (Λευκάδα, Μάιος 2002), οργανώθηκε από την Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών και τα Πρακτικά του δημοσιεύθηκαν σε 2 τόμους (2004).

Το Η΄ Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο (Κύθηρα, Μάιος 2006), οργανώθηκε από την Εταιρεία Κυθηραϊκών Μελετών και τα Πρακτικά του δημοσιεύθηκαν σε 6 τόμους (2009).

Το Θ΄ Πανιώνιο Συνέδριο (Παξοί, Μάιος 2010), οργανώθηκε από την Εταιρεία Παξινών Μελετών και τα Πρακτικά του δημοσιεύθηκαν σε 2 τόμους (2014).

Το Ι΄ Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο (Κέρκυρα, 30.4.2014-4.5.2014), οργανώθηκε από την Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών, η προσέλευση επιστημόνων ήταν πολύ μεγάλη και η έκδοση των Πρακτικών του Συνεδρίου ολοκληρώθηκε σε έξι τόμους στα τέλη του 2018.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ
ΤΟΥ ΙΑ΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΙΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Από την Ακαδημία Αθηνών υπό την αιγίδα της οποίας τελεί το Συνέδριο

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ
ακαδημαϊκός,
ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΧΡΥΣΑ ΜΑΛΤΕΖΟΥ
ακαδημαϊκός,
ομότιμη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΦΩΚΑΣ
ακαδημαϊκός,
καθηγητής του Πανεπιστημίου Cambridge

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΟΥ ΙΑ΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΙΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ
τ. καθηγητής Νεότερης Ιστορίας του Πανεπιστημίου Πατρών

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΠΑΛΛΑΣ
πτυχιούχος Πολιτικών Επιστημών του Παντείου Πανεπιστημίου
τ. διευθυντής Τραπέζης της Ελλάδος (υποκαταστ. Αργοστολίου)

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΡΕΝΕ ΔΙΝΑΡΔΑΤΟΥ-ΜΑΡΤΙΝΗ
τ. λυκειάρχης

ΤΑΜΙΑΣ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΓΑΡΜΠΗΣ
οδοντίατρος

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΔΩΡΑ Φ. ΜΑΡΚΑΤΟΥ
τ. αναπληρώτρια καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων, έφορος του Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου
Αργοστολίου, υπεύθυνη ενότητας Ιστορίας της Τέχνης του Συνεδρίου

ΗΛΙΑΣ ΤΟΥΜΑΣΑΤΟΣ
διδάκτωρ Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου
υπεύθυνος της ενότητας Φιλολογίας του Συνεδρίου

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΛΥΚΟΥΔΗ
τ. λυκειάρχης, υπεύθυνη Δημοσίων Σχέσεων

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ – ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ
2. ΔΗΜΟΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ – Κοινωνοφελής Επιχείρηση Δήμου Κεφαλονιάς (Κ.Ε.ΔΗ.ΚΕ.)
3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ (Π.Ε.Δ.Ι.Ν.)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- Διονύσιος Γαρμπής, ταμίας της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών
- Νικόλαος Μαραγκάκης, φιλόλογος, πρ. διευθυντής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Κεφαλονιάς, τακτικό μέλος της Ε.Κ.Ι.Ε.
- Νικόλαος Μπούκας, καθηγητής ΤΕΙ Ιονίων Νήσων (τώρα Ιονίου Πανεπιστημίου), τακτικό μέλος της Ε.Κ.Ι.Ε.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΙΑ΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΙΟΝΙΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΖΑΦΕΙΡΑΤΟΥ-ΓΑΡΜΠΗ

διδάκτωρ Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου,
πρόισταμένη ΓΑΚ-Αρχείων Νομού Κεφαλληνίας,
τακτικό μέλος της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

αναπληρωτής καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου Κρήτης

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΕΟΝΤΣΙΝΗΣ

ομότιμος καθηγητής Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας και Διδακτικής
της Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΥΘΥΜΙΑ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ

επίκουρος καθηγήτρια Ιστορίας Ευρωπαϊκής Τέχνης
στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΜΟΣΧΟΝΑΣ

ομότιμος διευθυντής Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών,
πρόεδρος του Κέντρου Μελετών Ιονίου,
τακτικό μέλος της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΠΑΓΚΡΑΤΗΣ

δικηγόρος, πρόεδρος της Εταιρείας Κερκυραϊκών Σπουδών

ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΤΡΑΤΟΣ

διδάκτωρ Ιστορίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου της Ιακωβατείου Δημοσίας
Βιβλιοθήκης Ληξουρίου,
τακτικό μέλος της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΠ. ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ

ομότιμος καθηγητής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων,
διευθυντής του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και
Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ

ομότιμος καθηγητής Ιστορίας της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας
του Ιονίου Πανεπιστημίου

ΤΕΝΙΑ ΡΗΓΑΚΟΥ

αρχαιολόγος, προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Κέρκυρας

ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΙΜΗΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Αναγνωστική Εταιρεία Κερκύρας, πρόεδρος Γιάννης Πιέρρης
 Εταιρεία Ζακυνθινών Πολιτισμικών Ερευνών, πρόεδρος Νίκιας Λούντζης
 Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών, πρόεδρος Περικλής Παγκράτης
 Εταιρεία Κυθηραϊκών Μελετών, πρόεδρος Νικόλαος Πετρόχειλος
 Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, πρόεδρος Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης
 Εταιρεία Παξινών Μελετών, πρόεδρος Σπύρος Μπογδάνος
 Κέντρο Μελετών του Ιονίου, πρόεδρος Νικόλαος Γ. Μοσχονάς
 Κέντρο Οδυσσειακών Σπουδών (Ιθάκη), πρόεδρος Μενέλαος Χριστόπουλος

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ (21-25 Μαΐου)

Υπεύθυνοι για τις τρεις αίθουσες του θεάτρου «Ο Κέφαλος»

1. Νίκος Λάσκαρης
2. Γεράσιμος Μπάλλας
3. Νικόλαος Μπούκας
4. Πέτρος Πετράτος
5. Αγγελική Γιαννάτου

Υπεύθυνοι για τις δύο αίθουσες της Κοργιαλενείου Βιβλιοθήκης

1. Θεοδώρα Ζαφειράτου
2. Ευρώπη Μοσχονά
3. Λάμπρος Σιμάτος

Πληροφορίες (στον χώρο όπου εργάζεται το προσωπικό της Βιβλιοθήκης)

1. Αικατερίνη Αντωνέλου
2. Ανδρέας Γαβριελάτος
3. Ελένη Στελλάτου

Κεντρική Γραμματεία (στην είσοδο της Κοργιαλενείου Βιβλιοθήκης)

Υπεύθυνοι Κεντρικής Γραμματείας: Ηλίας Τουμασάτος και
 Θεοδώρα Ζαφειράτου

Μέλη: Έμελη Χατζηχρήστου, Βιβλιοθηκονόμος

Βεατρίκη Γαβριελάτου, αρχιτέκτων

Σταματούλα Καλλιβωκά, φιλόλογος

Χριστοθέα Κοσμάτου, θεολόγος

Άντζελα Μαρούλη, ιστορικός

Ειρήνη Μοσχονά-Καρκαβέλα, καθηγήτρια φυσικής αγωγής

Υπεύθυνοι Ολομέλειας Δηξουρίου

1. Γεράσιμος Γαλανός, εκπαιδευτικός
2. Διονύσιος Κατερέλος, καθηγητής του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων (πώρα Ιονίου Πανεπιστημίου)

Υπεύθυνοι προώθησης ανακοινώσεων στα Μ.Μ.Ε.

1. Ηλίας Τουμασάτος
2. Έμελη Χατζηχρήστου
3. Αικατερίνη Αντωνέλου

ΧΟΡΗΓΟΙ

- Ακαδημία Αθηνών
- Κληροδότημα Σπυρίδωνος Φωτ. Αντύπα υπέρ της Κεφαλληνίας
- Ίδρυμα Γεωργίου και Μάρης Βεργωτή
- Κίττυ και Νικόλαος Βεργωτής
- Margo και Γεράσιμος Βεργωτής
- Επιμελητήριο Κεφαλληνίας και Ιθάκης
- Δημήτρης Γιαννικάκης, τηλεπικοινωνιολόγος
- Τασία Ευθυμιάτου-Αλισανδράτου, φιλόλογος, τ. καθηγήτρια του Γαλλικού Ινστιτούτου
- Αλέξανδρος Καλαφάτης, καθηγητής Μαθηματικών, τ. υφυπουργός
- Φώτης Κρεμμύδας, δικηγόρος Αθηνών
- Νικόλαος Μπαζίγος Α.Ε.
- Διονύσιος Σέρρας, καθηγητής Φιλολογίας, πρ. εκδότης του περιοδικού Επτανησιακά Φύλλα

ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

- Κοργιαλένιο Ίδρυμα Αργοστολίου
- Kefalonian Lines, Ναυτιλιακή Εταιρεία
- Ληξούρι Α.Ε. Ξενοδοχειακές και τουριστικές επιχειρήσεις
- ΚΤΕΛ Κεφαλονιάς Α.Ε.
- Αυτοτελές Τμήμα Τουριστικής Ανάπτυξης Δήμου Κεφαλονιάς
- Λύκειο των Ελληνίδων Παράρτημα Αργοστολίου
- Συνεταιρισμός Παραγωγών Ρομπόλας Κεφαλονιάς
- Χορωδία και Μαντολινάτα Λειβαθούς
- Κανταδόροι, χορωδία και μαντολινάτα Αργοστολίου

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Έκθεση αρχαιικών τεκμηρίων των ΓΑΚ – Αρχείων Ν. Κεφαλληνίας, προϊσταμένη Θεοδώρα Ζαφειράτου, στην Κοργιαλένιο Βιβλιοθήκη.

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΑΛΛΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΠΡΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

- Κοργιαλένιο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο (στο ισόγειο του κτηρίου της Βιβλιοθήκης).
- Έκθεση χαρακτηριστικών κεφαλληνιακής θεματικής από τη συλλογή του Φώτη Κρεμμύδα, δικηγόρου, (αίθουσα Αντίοχου Ευαγγελάτου στο ισόγειο του Δημοτικού Θεάτρου “Ο Κέφαλος”). Εποπτεία: Κοργιαλένιο Ίδρυμα. Οργάνωση-Επιμέλεια: Υβόννη Μαρκαντωνάτου. Η έκθεση θα παραμείνει ανοικτή και μετά τη λήξη του Συνεδρίου προκειμένου να την επισκεφθούν τα σχολεία.
- Μόνιμη Συλλογή ζωγραφικής του Κώστα Κουνάδη (Κοργιαλένιος Βιβλιοθήκη), (αίθουσα Τέχνης).
- Ίδρυμα Φωκά Κοσμετάτου, Πλατεία Βαλλιάνου 1, (Μόνιμη έκθεση: «Το χρονικό του νομίσματος»).
- Εκκλησιαστικό Μουσείο Ιεράς Μονής Αγίου Ανδρέου Μηλαπιδιάς (βρίσκεται στην περιοχή της Λειβαθούς, νοτιοδυτικά του Κάστρου του Αγίου Γεωργίου, στο χωριό Περατάτα).
- Διαπολιτισμικό Κέντρο Ιονίου – Σπίτι-Μουσείο στον Καραβόμυλο Σάμης.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- Δευτέρα 21 Μαΐου 2018, μετά τη λήξη της πρώτης Ολομέλειας (Δημοτικό Θέατρο Αργοστολίου “Ο Κέφαλος”): Λύκειο των Ελληνίδων, Παράρτημα Αργοστολίου: χορευτική εκδήλωση “Κύμα το Ιόνιον” (πρόεδρος: Ευρώπη Μοσχονά-Μαραγκάκη).
- Πέμπτη 24 Μαΐου 2018, ώρα 20:30 (Πνευματικό Κέντρο Κουρκουμελάτων) Συναυλία από τη Χορωδία και Μαντολινάτα Λειβαθούς (μαέστρος: Βασίλης Καλογηράς).
- Παρασκευή 25 Μαΐου 2018, ώρα 21:00 (μετά τη λήξη των εργασιών του Συνεδρίου, Αίθουσα Φιλαρμονικής Σχολής Κεφαλληνίας-Ωδείο Ρόκκου Βεργωτή): μουσική εκδήλωση: “Παύλος Καρρέρ: Έργα για πιάνο σε τέσσερα χέρια”. Πιάνο: Διονύσης Σεμιτέκολος, Βέρα Στραβοπόδη. Παρουσίαση καταγραφής έργων Παύλου Καρρέρ του Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων: Κατερίνα Δεμέτη, αρχαιολόγος-διευθύντρια Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων.

ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Τετάρτη 23 Μαΐου ώρα 10 π.μ.: Εκδρομή για προσκύνημα και ξενάγηση στην Ιερά Μονή του Αγίου Γερασίμου στο οροπέδιο των Ομαλών (για τους συνοδούς των Συνέδρων). Αναχώρηση με λεωφορεία έξω από το θέατρο «Ο Κέφαλος».

ΔΕΞΙΩΣΕΙΣ – ΣΥΝΕΣΤΙΑΣΕΙΣ

- Δευτέρα 21 Μαΐου 2018, μετά τη λήξη της Ολομέλειας: Συνεστίαση από τον Δήμαρχο Κεφαλονιάς
- Τετάρτη 23 Μαΐου 2018: Συνεστίαση από την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων - Περιφερειακή Ενότητα Κεφαλληνίας
- Πέμπτη 24 Μαΐου 2018, μετά τη λήξη της Ολομέλειας: Δεξίωση από τον πρόεδρο του Ιδρύματος Γεωργίου και Μάρης Βεργωτή Γεράσιμο Βεργωτή, στο Πνευματικό Κέντρο Κουρκουμελάτων
- Παρασκευή 25 Μαΐου 2018, μετά την καταληκτήρια Ολομέλεια: Συνεστίαση από την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων - Περιφερειακή Ενότητα Κεφαλληνίας

ΧΩΡΟΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ

Δημοτικό θέατρο Αργοστολίου «Ο Κέφαλος»,
Λεωφόρος Βεργωτή 16, 26710-25600, (σε 3 αίθουσες):
Κεντρική αίθουσα
Αίθουσα Αντίοχου Ευαγγελάτου, στο ισόγειο
Υπερώο

Κοργιαλένιος Βιβλιοθήκη,

Ηλία Ζερβού 12, 26710-22583, (σε 2 αίθουσες):
Αίθουσα Διαλέξεων
Αίθουσα Τέχνης

ΛΗΞΟΥΡΙ

Αίθουσα εκδηλώσεων ξενοδοχείου “Palatino”

ΚΟΥΡΚΟΥΜΕΛΑΤΑ

Πνευματικό Κέντρο Κουρκουμελάτων Βεργωτή

ΟΛΟΜΕΛΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Δευτέρα 21 Μαΐου 2018, ώρα 17:30.
Επίσημη εναρκτήρια συνεδρία – Ολομέλεια
Δημοτικό θέατρο Αργοστολίου “Ο Κέφαλος”, Κεντρική Αίθουσα

Αφιερωμένη τιμητικά στη μνήμη του νεοελληνιστή Γιώργου Γ. Αλισανδράτου για την υψίστης σημασίας συμβολή του στην ίδρυση και δράση της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών και γενικότερα για την επιστημονική συμβολή του στα Επτανησιακά Γράμματα.

Πρόεδροι:

Παναγιώτης Βοκοτόπουλος, τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών

Χρύσα Μαλτέζου, τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών,

Αναστάσιος-Ιωάννης Μεταξάς, ομότιμος καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, επίτιμος καθηγητής ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, τακτικό μέλος της Académie Européenne Interdisciplinaire des Sciences

- 18:00-19:00
- Προσφωνήσεις της Υπουργού Πολιτισμού, των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών Επτανήσου, του Περιφερειάρχη Ιονίων Νήσων, των Δημάρχων της Επτανήσου και των Βουλευτών (και υπουργών) της Επτανήσου.
 - Χαιρετισμός του προέδρου του Κέντρου Μελετών του Ιονίου.
 - Χαιρετισμοί των προέδρων των επτανησιακών επιστημονικών εταιρειών.
 - Χαιρετισμός ενός εκπροσώπου εκ μέρους όλων των ξένων συνέδρων.
 - Κήρυξη των εργασιών του Συνεδρίου από τον ανώτερο εκπρόσωπο της Πολιτείας.
- 19:00-19:20
- Εισαγωγικά στο Συνέδριο και ενημέρωση για τον θεσμό των Πανιονίων Συνεδρίων από την τ. αναπληρώτρια καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών Δώρα Φ. Μαρκάτου.
- 19:30-20:00
- Διάλεξη του καθηγητή Συνταγματικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Αθηνών Νίκου Αλιβιζάτου με θέμα: «Η “διά σφαιριδίων ψηφοφορία”: Μια επτανησιακή συμβολή που εξακολουθεί να σηματοδεύει την πολιτική αντιπαράθεση στη χώρα μας».

Λήξη της πρώτης Ολομέλειας

Τρίτη 22 Μαΐου 2018, ώρα 17:40
Απογευματινή Ολομέλεια στο Ληξούρι
Αίθουσα εκδηλώσεων ξενοδοχείου “Palatino”

Αφιερωμένη στη μνήμη του εκ Ληξουρίου καταγομένου διακεκριμένου βυζαντινολόγου καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκού Διονυσίου Α. Ζακυθηνού.

Πρόεδροι:

Παναγιώτης Μαστροδημήτρης, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ναπολέον Μαραβέγιας, καθηγητής και αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών, Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης

Δημήτρης Αγγελάτος, καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας και Θεωρίας της Λογοτεχνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

- 17:40-18:00 Διάλεξη από την ακαδημαϊκό, ομότιμη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών **Χρύσα Μαλτέζου**: «Η βενετική πτυχή της επτανησιακής Ιστορίας».
- 18:00-18:20 Διάλεξη από τον ομότιμο διευθυντή Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών **Νικόλαο Γ. Μοσχονά**: «Η καινοτομική πολιτική των δημοκρατικών Γάλλων στα Ιόνια νησιά».
- 18:20-18:40 Διάλεξη από τον ομότιμο καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών π. **Γεώργιο Μεταλληνό**: «Η πορεία της έκδοσης της “Δογματικής” του Βικεντίου Δαμοδού».
- 18:40-19:00 Διάλεξη από τον καθηγητή του Ιονίου Πανεπιστημίου και πρόεδρο του Εφορευτικού Συμβουλίου των Γενικών Αρχείων του Κράτους **Νικόλαο Καραπιδάκη**: «Η ίδρυση, η οργάνωση και η λειτουργία των Ιστορικών Αρχείων της Επτανήσου».
- 19:00-19:15 **Διάλειμμα**

“Ο Ληξουριώτης ποιητής και στοχαστής Ανδρέας Λασκαράτος”

Ανακοινώσεις

Πρόεδροι:

Αθανάσιος Καραθανάσης, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

Νικόλαος Καραπιδάκης, καθηγητής του Ιονίου Πανεπιστημίου, πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου των Γενικών Αρχείων του Κράτους

Θεοδόσης Πυλαρινός, ομότιμος καθηγητής του Ιονίου Πανεπιστημίου

19:15-19:30 Δημήτρης Αγγελάτος: «Η σάτιρα στα Επτάνησα και το αθηναϊκό κέντρο στο β΄ ήμισυ του 19ου αιώνα: το παράδειγμα των “Μυστηρίων της Κεφαλονιάς” του Ανδρέα Λασκαράτου».

19:30-19:45 Μαρία Σγουρίδου: «Ανδρέας Λασκαράτος και Ιταλία: διακειμενικές συνομιλίες του Επτανήσιου ποιητή με Ιταλούς λογοτέχνες του 14ου, 17ου και 19ου αιώνα».

19:45-20:00 Αγγελική Γιαννάτου: «Οι έμφυλες σχέσεις στο έργο του Ανδρέα Λασκαράτου».

20:00-20:15 Μυρτώ Μ. Κατσίγερα: «Γλωσσολογικές αναθεωρήσεις (τυπικό της γραμματικής, γλωσσικοί τύποι, γλωσσικά σύνολα) στη δεύτερη (ανέκδοτη) σύνθεση των “Μυστηρίων της Κεφαλονιάς” από τον Ανδρέα Λασκαράτο».

20:15-20:30 π. Ιωάννης Μεσολωράς: «Η απουσία των εκκλησιαστικών αρχείων από την υπόθεση “Αφορισμός του Ανδρέα Λασκαράτου”».

20:30-21:00 **Συζήτηση**

Πέμπτη 24 Μαΐου 2018
Απογευματινή Ολομέλεια στα Κουρκουμελάτα
Πνευματικό Κέντρο Κουρκουμελάτων Βεργωτή

Αφιερωμένη στον Γεώργιο και στη Μάρη Βεργωτή για τη μεγάλη και διαχρονική συμβολή τους στον πολιτισμό της Κεφαλονιάς και ευρύτερα της χώρας.

Πρόεδροι:

Αθανάσιος Σπ. Φωκάς, ακαδημαϊκός, καθηγητής πανεπιστημίου Cambridge.

Νικόλαος Μαρκάτος, ομότιμος καθηγητής Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, πρώην πρότανης Ε.Μ.Π., επισκέπτης καθηγητής του Πανεπιστημίου TEXAS A&M.

Νικόλαος Μπούκας, επίκουρος καθηγητής Ιστορικής Μουσικολογίας στο Τμήμα Τεχνολογίας Ήχου και Μουσικών Οργάνων του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων (τώρα Ιονίου Πανεπιστημίου).

- 18:00-18:10 Χαιρετισμός υποδοχής από τον Γεράσιμο Βεργωτή, πρόεδρο του Ιδρύματος “Γεωργίου και Μάρης Βεργωτή” και πρόεδρο της Φιλαρμονικής Σχολής Αργοστολίου.
- 18:10-18:30 Χαιρετισμός και διάλεξη από τον ακαδημαϊκό, καθηγητή πανεπιστημίου Cambridge Αθανάσιο Σπ. Φωκά: «Αντίληψη και Αισθητική».
- 18:30-18:50 Διάλεξη από τον ακαδημαϊκό, ομότιμο καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Παναγιώτη Βοκοτόπουλο: «Το Ευρετήριο Βυζαντινών Τοιχογραφιών Ιονίων νήσων της Ακαδημίας Αθηνών».
- 18:50-19:00 **Διάλειμμα**

Μνήμη Γεράσιμου Σκλάβου

Ανακοινώσεις

- 19:00-19:15 Νέλλη Κωνσταντάκη-Χιόνη: «Γεράσιμος Σκλάβος: Μια προσωπική εκτίμηση για τον άνθρωπο που γνώριξα και το έργο του».
- 19:15-19:30 Βασιλική Χρυσοβιτσάνου, Χριστίνα Παλαιολόγου: «Μια κριτική προσέγγιση στα κείμενα για την Τέχνη του Γεράσιμου (Σταματελάτου) Στέρη».
- 19:30-19:45 Μάγδα Κουμπαρέλου: «Η τελευταία έκθεση του ζωγράφου Γεράσιμου Σταματελάτου (Στέρη) στον Βόλο το 1936 πριν την αναχώρησή του για την Αμερική».

- 19:45-20:00 **Συζήτηση**
- 20:00-21:00 **Στρογγυλή Τράπεζα.** Οργάνωση-συντονισμός **Δώρα Μαρκάτου**, με θέμα: «Κρίσιμα ζητήματα της καλλιτεχνικής δημιουργίας στα Επτάνησα (18ος-αρχές 20ού αιώνα)». Συμμετέχουν: **Αφροδίτη Αγοροπούλου-Μπιρμπίλη, Δημήτρης Αρβανιτάκης, Παναγιώτης Ιωάννου, Τένια Ρηγάκου.**
- 21:00 Συναυλία από τη Χορωδία και Μαντολινάτα Λειβαθούς (μαέστρος: Βασίλης Καλογηράς).

Δεξίωση από τον πρόεδρο του Ιδρύματος Γεωργίου και Μάρης Βεργωτή Γεράσιμο Βεργωτή.

Παρασκευή 25 Μαΐου 2018, ώρα 18:00
Καταληκτήρια Ολομέλεια
Κοργιαλένειος Βιβλιοθήκη Αργοστολίου, αίθουσα διαλέξεων

Αφιερωμένη στη μνήμη του Δημητρίου Σωτ. Λουκάτου, διακεκριμένου καθηγητή της Λαογραφίας, και στη μνήμη του Σπύρου Α. Ευαγγελάτου, ακαδημαϊκού, για τη συμβολή τους, πέραν των άλλων, στα κεφαλληνιακά Γράμματα και για τη στήριξή τους στην Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών.

Πρόεδροι:

Νίκος Αλιβιζάτος, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Αθηνών

π. Γεώργιος Μεταλληνός, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών (Δρ. Θ. και Phil.Dr)

Νίκος Μοσχονάς, ιστορικός, διευθυντής Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών

- 18:00-18:20 Διάλεξη από τον ομότιμο καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών επίτιμο καθηγητή ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, τακτικό μέλος της Académie Européenne Interdisciplinaire des Sciences Αναστάσιο-Ιωάννη Μεταξά: «Νομιμότητα και Δικαιότητα σε κείμενα του Ιωάννου Καποδίστρια. Μια άλλη προοπτική αντίληψη για την Ευρώπη».
- 18:20-18:40 Διάλεξη από τον ομότιμο καθηγητή του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, πρώην πρύτανη, Νικόλαο Μαρκάτο: «Η συμβολή των μονάδων ανώτατης εκπαίδευσης στη γενικότερη ανάπτυξη των περιοχών ίδρυσής τους: Η περίπτωση του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων».
- 18:40-19:00 Διάλεξη από τον καθηγητή Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Άκη Τσελέντη: «Η αντιμετώπιση του εγκέλαδου στα Ιόνια νησιά».
- 19:00-19:20 Διάλεξη από τον καθηγητή και αντιπρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών Ναπολέοντα Μαραβέγια: «Επιχειρηματικότητα και καινοτομία ως μοχλός ανάπτυξης των Ιονίων Νήσων στη σύγχρονη εποχή».
- 19:20-19:40 Διάλεξη από τον ομότιμο καθηγητή Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Ηλία Μπεριάτο: «Αργοστόλι 1953: Οι σεισμοί, το σχέδιο ανοικοδόμησης και το μοντέρνο κίνημα στην αρχιτεκτονική και την πολεοδομία».
- 19:40-21:00 • Συμπεράσματα από το Συνέδριο: Ηλίας Τουμασάτος, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας Κεφαλληνιακών

Ιστορικών Ερευνών, διδάκτωρ Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου.

- Ψηφίσματα.
- Ανάθεση της πραγματοποίησης του επόμενου (ΙΒ΄) Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου σε επιστημονικό φορέα με απόφαση της Ολομέλειας.
- Ευχαριστίες της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών προς τους Συνέδρους.
- Λήξη των εργασιών του ΙΑ΄ Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου.

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΝΙΟΝΙΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ 1914-2018

Δώρα Φ. Μαρκάτου

*π. αναπληρώτρια καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης
του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου
της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών*

Η Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών είναι ο φορέας που για δεύτερη φορά στην ιστορία του θεσμού οργάνωσε το Πανιώνιο Συνέδριο. Πρόκειται για κορυφαία επιστημονική συνάντηση που συγκεντρώνει επτανησιολόγους, Έλληνες και αλλοδαπούς, οι οποίοι ερευνούν την ιστορία και τον πολιτισμό των Επτανήσων, μιας ελληνικής περιοχής που η γεωγραφική της θέση, μεταξύ Ανατολής και Δύσης, της επεφύλαξε και μια ιδιαίτερη θέση στην ελληνική και την ευρωπαϊκή ιστορία. Το παρόν ΙΑ΄ Πανιώνιο Συνέδριο είναι αφιερωμένο στη μνήμη του διαπρεπούς φιλολόγου και επτανησιολόγου, Γιώργου Αλισανδράτου (1915-2004), ο οποίος τα μέγιστα συνέβαλε στο έργο της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών και είχε ενεργή συμμετοχή στα Πανιόνια Συνέδρια, ενώ παράλληλα με τις μελέτες του ανέδειξε σημαντικές πτυχές της ιστορίας και του πολιτισμού των Επτανήσων¹.

Έντεκα χρόνια μετά την ίδρυσή της, η Εταιρεία είχε να παρουσιάσει ένα υπολογίσιμο επιστημονικό έργο και μπόρεσε να οργανώσει με επιτυχία, το 1986, το Ε΄ Πανιώνιο Συνέδριο. Στα 32 χρόνια που μεσολάβησαν ανάμεσα στο Ε΄ και στο ΙΑ΄ Πανιώνιο Συνέδριο, η Εταιρεία έχει αναπτύξει και ένα εκδοτικό έργο που αριθμεί 44 τόμους, εκ των οποίων οι δεκαοκτώ ανήκουν στα Κεφαλληνιακά Χρονικά, το επιστημονικό ιστορικό περιοδικό που εκδίδει. Όταν ιδρύθηκε το 1975, και το επόμενο ήδη έτος το 1976 εξέδωσε τον πρώτο τόμο των Κεφαλληνιακών Χρονικών, εκπληρώθηκε ένα παλιό αίτημα περί ίδρύσεως ενός Κεφαλληνιακού ιστορικού και φιλολογικού περιοδικού. Σύμφωνα με όσα

1. Για τη ζωή και το έργο του, ενδεικτικά βλ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΠΥΡΟΣ ΒΡΕΤΤΟΣ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΠΑΓΚΡΑΤΗΣ, ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΤΡΑΤΟΣ, *Τιμή στον Γιώργο Γ. Αλισανδράτο*, Κέρκυρα 2005. ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΚΝΑΚΗΣ, *Εργογραφία Γιώργου Γ. Αλισανδράτου*, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2014. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ (επιμ.), *Γιώργος Γ. Αλισανδράτος. Ο άνθρωπος και το έργο του*, Μουσείο Μπενάκη 2015.

αναφέρει ο Διονύσιος Ζακυθηνός στα Προλεγόμενα του πρώτου τόμου των *Κεφαλληνιακών Χρονικών*, η ιδέα της ίδρυσης ενός περιοδικού είχε τεθεί στο Β' Πανιώνιο Συνέδριο το 1938², το οποίο συνήλθε στην Ιθάκη, με μεγάλη επιτυχία, η οποία οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στη φιλοξενία των κατοίκων, σύμφωνα με την περιγραφή του Κώστα Δαφνή³. Σήμερα, έχοντας στις αποσκευές της και ένα βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών από το 2009, παρά τη δυσμενή συγκυρία, λόγω της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που μαστίζει τη χώρα μας, κατορθώσαμε, με την υποστήριξη δημόσιων και ιδιωτικών φορέων αλλά και απλών πολιτών, να πραγματοποιήσουμε τους περισσότερους από τους στόχους που εξ αρχής είχαμε θέσει⁴. Όλους όσους μας συνέδραμαν τους ευχαριστούμε θερμά.

Το Πανιώνιο Συνέδριο συμπληρώνει εφέτος εκατόν τέσσερα (104) χρόνια ζωής, ένα διάστημα ικανό, ώστε να έχει καταστεί ένας θεσμός όχι μόνο με πανελλήνια αναγνώριση αλλά και με απήχηση στο εξωτερικό. Είναι μάλιστα, το πρώτο επιστημονικό συνέδριο που ιδρύθηκε στην περιφέρεια της ελληνικής επικράτειας. Είναι γνωστό, ότι το Α' συνέδριο πραγματοποιήθηκε στην Κέρκυρα το 1914, στο πλαίσιο του επίσημου εορτασμού της Πεντηκονταετηρίδος της Ενώσεως των Επτανήσων με την Ελλάδα. Το επίσημο πρόγραμμα, εκτός από δοξολογίες, εκφωνήσεις πανηγυρικών, συναυλίες και άλλες εκδηλώσεις περιελάμβανε και μια πανελλήνια εικαστική έκθεση και ένα συνέδριο, με σκοπό τη μελέτη του επτανησιακού πολιτισμού. Ψυχή και της οργανωτικής επιτροπής του εορτασμού αλλά και του συνεδρίου ήταν ο ιστορικός Σπυρίδων Λάμπρος. Αν λάβουμε υπόψη μας, ότι ο Σπυρίδων Λάμπρος ήδη το 1899 είχε προτείνει τον πανελλήνιο εορτασμό της Εκατονταετηρίδος της Ελ-

2. Για την ακρίβεια, ο ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΛΑΜΠΡΟΣ στην ανακοίνωσή του «Η ιστορική Σχολή της Επτανήσου» στα *Πρακτικά του εν Κερκύρα Πρώτου Πανιωνίου Συνεδρίου*, εν Αθήναις 1915, σ. 327, πρότεινε να ιδρυθεί επτανησιακό περιοδικό στην Κέρκυρα, “εν ω να δημοσιεύονται ιστορικά και άλλοι επιστημονικά πραγματεία αφορώσαι εις τας Ιονίους Νήσους”. Στο Β' Πανιώνιο Συνέδριο ο Διονύσιος Ζακυθηνός πρότεινε να ιδρυθεί στην Αθήνα Επιτροπή Ιστορικών Μελετών της Επτανήσου ενώ οι τοπικές επιτροπές να «μεριμνήσωσι περί της βελτιώσεως της καταστάσεως των τοπικών αρχείων και περί της επιστημονικής επεξεργασίας των εν αυτοίς αποκειμένων συλλογών». Προφανώς κατά τις σχετικές συζητήσεις ετέθη και θέμα ιδρύσεως περιοδικού στην Κεφαλονιά, αν και δεν εντόπισα ρητή αναφορά. Σχετικά βλ., ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ, «Δια την οργάνωσιν των ιστορικών Σπουδών της Επτανήσου», στα *Κερκυραϊκά χρονικά*, τόμος ΙΓ', Β' Πανιώνιον Συνέδριον Πρακτικά – Ανακοινώσεις, Κερκυραϊκά Χρονικά 1967, σ. 33.

3. ΚΩΣΤΑΣ ΔΑΦΝΗΣ «Το Β' Πανιώνιο Συνέδριον. Ένα κείμενο της εποχής», στα *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τόμος ΙΓ', ό.π., σ. 22. Βλ. επίσης, *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τόμος XXIII, Δ' Πανιώνιο Συνέδριο, Πρακτικά, τόμος Α', Κέρκυρα 1980, σ. ιστ'.

4. Δεν μπορέσαμε, π.χ. να οργανώσουμε τη μεγάλη έκθεση Επτανησίων καλλιτεχνών που αρχικά είχαμε σχεδιάσει.

ληνικής Επανάστασης και ότι το περιεχόμενο του προγράμματος, όπως αυτό εφαρμόστηκε τελικά στην Εκατονταετηρίδα του Ελληνικού Κράτους το 1930 στηριζόταν στον σχεδιασμό εκείνου⁵, θεωρούμε βέβαιο, ότι και η Πεντηκονταετηρίς ήταν δικής του έμπνευσης. Αξίζει να σημειώσουμε, ότι οι ελληνικές εορτές είχαν ως πρότυπό τους τις αντίστοιχες εορτές στην υπόλοιπη Ευρώπη τον δέκατο ένατο και στις αρχές του εικοστού αιώνα. Μόλις ένα χρόνο ενωρίτερα, το 1913, είχε εορταστεί στη Γερμανία η Εκατονταετηρίς της Μάχης της Λειψίας.

Από το 1914 έως το 2014 πραγματοποιήθηκαν 10 συνέδρια, δηλαδή με μια συχνότητα ένα ανά δέκα χρόνια, παρά την απόφαση του Α' Πανιονίου Συνεδρίου ότι θα πραγματοποιούνταν ανά τριετία⁶ και την πρόταση του Γ' Πανιονίου να πραγματοποιούνται ανά πενταετία⁷. Οι καθυστερήσεις οφείλονταν κυρίως στα πολεμικά γεγονότα που μεσολαβούσαν και στις συνέπειές τους αλλά και σε χαλάρωση των συνεκτικών δεσμών μεταξύ των νησιών. Μόλις τα τελευταία χρόνια τα Πανιόνια Συνέδρια αποκτούν μια κανονικότητα: έτσι ενώ το δεύτερο συνέδριο το 1938 πραγματοποιήθηκε 24 χρόνια μετά το πρώτο, και το τρίτο το 1965, 27 χρόνια μετά το δεύτερο, το τέταρτο το 1978, δεκατρία χρόνια μετά το τρίτο, και το πέμπτο, το 1986, οκτώ χρόνια μετά το τέταρτο, μετά το ΣΤ' Πανιόνιο στη Ζάκυνθο το 1997 αρχίζουν τα μεσοδιαστήματα να μικραίνουν. Έτσι πέντε χρόνια μετά οργανώθηκε το Ζ' στη Λευκάδα το 2002, και από κει και πέρα το μεσοδιάστημα έγινε τετραετία: το όγδοο στα Κύθηρα το 2006, το ένατο στους Παξούς το 2010, το δέκατο και επετειακό το 2014 στην Κέρκυρα και το ενδέκατο το 2018. Δεν μένει παρά να ευχηθούμε να συνεχίσουν απρόσκοπτα να πραγματοποιούνται τα πανιόνια συνέδρια ανά τετραετία. Η ευημερία μέχρι το 2010, η οργάνωση των επτανησιακών αρχείων που αποτελούν ανεξάντλητη πηγή μαρτυριών για τον βίο και τον πολιτισμό των Επτανησιών, η επιστημονική πρόοδος που ενέταξε στην έρευνα νέα πεδία και διέυρυνε τους ιστορικούς ορίζοντες και προπαντός η ίδρυση και η δράση επιστημονικών εταιρειών σε κάθε νησί που στελεχώθηκαν από έμπειρους αλλά και νέους ερευνητές και που έγιναν οι οργανωτικοί φορείς, επέτρεψαν την κανονική διεξαγωγή των Πανιονίων Συνεδρίων.

Κάνοντας τον απολογισμό των μέχρι τώρα οργανωθέντων Πανιονίων Συ-

5. ΣΠΥΡΙΔΩΝ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ, «Λόγος επί τη εθνική εορτή της 25ης Μαρτίου του 1916», στο περιοδικό *Νέος Ελληνομνήμων*, τόμος 13 (1916), σσ. 226-242.

6. *Κερκυραϊκά Χρονικά*, τόμος ΙΓ', ό.π., σ. 5.

7. *Εκατονταετηρίς Ενώσεως Επτανήσου, Πρακτικά Τρίτου Πανιονίου Συνεδρίου* (23-29 Σεπτεμβρίου 1965), τόμος Πρώτος, εν Αθήναις 1967, σ. λγ'. Να σημειωθεί, ότι στο Δεύτερο Πανιόνιο είχε αποφασιστεί να πραγματοποιηθεί το Τρίτο στο Αργοςτόλι μετά από δύο χρόνια, δηλαδή το 1940. Βλ. *Κερκυραϊκά χρονικά*, τόμος XXIII, ό.π., σ. ιθ'.

νεδρίων, απαριθμούμε 29 τόμους πρακτικών⁸. Τα θέματά τους αγκαλιάζουν όλες τις ιστορικές και φιλολογικές επιστήμες αλλά και θέματα από τη σύγχρονη ζωή, σύμφωνα με τον σκοπό της ίδρυσης του θεσμού, όπως διατυπώθηκε το 1914.⁹ Ο αριθμός των ανακοινώσεων έβαινε προοδευτικά αυξανόμενος. Έτσι από τις 28 ανακοινώσεις το 1914, φθάσαμε το 2018, και χωρίς να έχουμε κάνει προκήρυξη, τον αριθμό 285 –στην Κέρκυρα το 2014 ήταν πολύ περισσότερες– συν 13 διαλέξεις στις ολομέλειες και 2 στρογγυλές τράπεζες. Παράλληλα με το αυξανόμενο ενδιαφέρον για το συνέδριο αυξανόταν και ο αριθμός των μη Επτανησίων Ελλήνων. Ενώ στο Α' Πανιώνιο Συνέδριο συμμετείχε μόνο ένας αλλοδαπός, από το Δ' Πανιώνιο συνέδριο πύκνωσε η συμμετοχή ξένων και τα Πανιόνια Συνέδρια έγιναν επισήμως διεθνή από το Ε'. Από τη σειρά των Πανιονίων Συνεδρίων αναφέρουμε αρχικά το Γ' και το Ε'. Όπως υπογράμμισε ο αείμνηστος Διονύσιος Α. Ζακυθηνός, ο οποίος είχε την τιμή να προεδρεύσει στο Γ', το Δ' και το Ε' Πανιόνια Συνέδρια, το Γ' που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του εορτασμού της Εκατονταετηρίδος από την Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα είχε και την πρωτοτυπία να συνέλθει στην Κέρκυρα, την Κεφαλονιά και τη Ζάκυνθο, «εκόμιζε καίρια ερωτήματα» όσον αφορά τα μεγάλα θέματα και τις ερευνητικές μεθόδους που θα ανανέωναν τις επτανησιακές σπουδές. Έτσι το θεώρησε «ως απαρχήν και αφετηρίαν δια την ανερεύνησιν της Ιστορίας και του βίου των Νήσων, ίσως δε και πέραν τούτου και εις τον πνευματικόν βίον αυτών»¹⁰. Οι προβλέψεις του επαληθεύτηκαν στο Δ' και προπαντός στο Ε' Πανιώνιο Συνέδριο, στο οποίο συμμετείχαν και πολλοί ξένοι σύεδροι. Η μεγάλη προσέλευση Ελλήνων και ξένων ερευνητών ήταν ένας λόγος για τον οποίο παρατήρησε, ότι τούτο έφερε «ένα αισιόδοξο μήνυμα»: το ενδιαφέρον του επιστημονικού κόσμου ολονέν εντείνεται δια την σπουδήν και την μελέτην του Ιονίου χώρου»¹¹. Κι αυτό φάνηκε στο επόμενο ΣΤ' Πανιώνιο Συνέδριο στη Ζάκυνθο το 1996, γεγονός που οδήγησε στην καθιέρωση θεματικών κύκλων, με στόχο να προσελκύσουν ανακοινώσεις για τομείς που μέχρι τότε είχαν περιορισμένα ερευνηθεί. Το Ζ' Πανιώνιο Συνέδριο στη Λευκάδα και το Θ' στους Παξούς διαφοροποιούνται από τα υπόλοιπα γιατί είχαν περιορισμένη θεματολογία και οι σύεδροι είχαν να ασχοληθούν με προκαθορισμένα θέματα, γεγονός που επέ-

8. Από ένα τόμο το Πρώτο και το Δεύτερο, από 2 το Τρίτο, το Έβδομο και το Ένατο, τρεις το Τέταρτο, από τέσσερις το Πέμπτο και το Έκτο και από 5 το όγδοο και το Δέκατο.

9. Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, *Ζ' Πανιώνιο Συνέδριο (Λευκάδα, 26-30 Μαΐου 2002)*, Πρακτικά, Τόμος Α', Πρώτο Τμήμα, *Ζητήματα Πολιτισμικής Ιστορίας*, Αθήνα 2004, σ. 41.

10. Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, *Πρακτικά του Ε' Πανιονίου Συνεδρίου (Αργοστόλι – Ληξούρι, 17-21 Μαΐου 1986)*, τόμος 1 *Ιστορία ως το 1809*, Αργοστόλι 1989, σσ. 11-12.

11. Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, *Πρακτικά του Ε' Πανιονίου Συνεδρίου...*, ό.π., σ. 12.

τρεπε την επιλογή ανάμεσα στους πιο εξειδικευμένους ερευνητές. Το Συνέδριο στη Λευκάδα, όπως υπογράμμισε ο Πρόεδρος της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών και Αντιπρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής, Δημήτριος Σκλαβενίτης, «ασχολείται με ορισμένα μόνο πεδία της επτανησιακής ιστορίας, όσα κρίθηκαν ότι η επιστημονική παραγωγή τα καθιστούσε έτοιμα να παρουσιάσουν νέες γνώσεις και νέες συνθέσεις»¹². Το Η' Πανιόνιο Συνέδριο στα Κύθηρα το 2006 κατέδειξε την πολυμορφία της ιστορίας των πιο μικρών νησιών και τη σημασία που αυτή έχει για τη σύνταξη της Επτανησιακής Ιστορίας γενικά. Τέλος το Γ' Πανιόνιο Συνέδριο, το οποίο συνήλθε στην Κέρκυρα το 2014, εκατό χρόνια ακριβώς μετά το Α', κατέδειξε τη ζωτικότητα του θεσμού με την πληθώρα των ερευνητών και την ευρεία θεματική βάση. Αξίζει να σημειωθεί ότι καταβλήθηκε προσπάθεια να ενισχυθεί η ενότητα της Αρχαιολογίας, ενώ στο παρόν ΙΑ' Πανιόνιο Συνέδριο ενισχύθηκε τόσο η ενότητα της Αρχαιολογίας¹³ όσο και η ενότητα της Ιστορίας της Τέχνης.

Η συμμετοχή κορυφαίων επιστημόνων και η ποικιλία των θεμάτων, όχι μόνο από τις ανθρωπιστικές επιστήμες και την ιστορία όλων των τεχνών αλλά και από τις θετικές επιστήμες και τα σύγχρονα αναπτυξιακά θέματα, καθιστούν το Πανιόνιο Συνέδριο, όπως ήδη παρατήρησε στο Γ' Πανιόνιο ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών, Φώτιος Μήτσης, «εκδήλωση αντάξια της πνευματικής παραδόσεως των Ιονίων Νήσων, εκφράζει το υψηλό πολιτιστικό επίπεδο αυτών και υπόσχεται τη δημιουργική συνέχιση και συμβολή για πρόοδο σε όλους τους πνευματικούς τομείς του τόπου»¹⁴. Ο εκπρόσωπος της Ακαδημίας Αθηνών, Γρηγόρης Κασιμάτης, αναφερόμενος και στο αίτημα να ιδρυθεί Ιόνιο Πανεπιστήμιο, προσδιόρισε τα νησιά μας ως «κρίκο ανάμεσα Ελλάδα και Ευρώπη». Όχι μονάχα στον τομέα της ιστορικής έρευνας αλλά και στον ευρύτερο πολιτιστικό τομέα. Μήπως η Επτάνησος δεν ήταν εκείνη που επί χρόνια ήταν ο συνδετικός κρίκος της Ελλάδος με την Ευρώπη;»¹⁵. Ό,τι ήταν ευχή το 1965 σήμερα φαίνεται ότι έχει γίνει πραγματικότητα. Σε κάθε συνέδριο διατυπώνονταν «Προτάσεις και ευχές», πολλές από τις οποίες έχουν γίνει πραγματικότητα. Για παράδειγμα, στο Δ' Πανιόνιο στην Κέρκυρα το 1978, ανακινήθηκε το θέμα ίδρυσης Μουσείου Καποδίστρια που άνοιξε πρόσφατα τις πύλες του.

12. Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών, Ζ' Πανιόνιο Συνέδριο, ό.π., σ. 45.

13. Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών Κερκυραϊκά χρονικά, περίοδος Β', Τόμος Θ', 2015, Γ' Διεθνές Πανιόνιο Συνέδριο (Κέρκυρα, 30 Απριλίου – 4 Μαΐου 2014) Τα Πρακτικά Ι. Ιστορία, Κέρκυρα 2015, σ. 60.

14. Κερκυραϊκά Χρονικά, τόμος XXIII, Δ' Πανιόνιο Συνέδριο, ό.π., σ. κζ'.

15. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ Π. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, «Περί Επτανησιακού Πολιτισμού», στα Πρακτικά του Γ' Πανιονίου Συνεδρίου (23-29 Σεπτεμβρίου 1965), τόμος Α', Εν Αθήναις 1967, σ. 123.

Η Σύνοδος του Α΄ Πανιονίου Συνεδρίου το 1914 προσδιορίζει και τη σημασία του και το συγκαταλέγει στα πολιτισμικά γεγονότα που αποτελούν δείκτη προόδου και πνευματικής ανάτασης που παρατηρείται στην Ελλάδα από το 1910 και μετά: την ίδια χρονιά, το 1914, ιδρύθηκαν επίσης τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, το Βυζαντινό Μουσείο και η Πινακοθήκη του Δήμου Αθηναίων. Όλα είναι θεσμοί που πιστοποιούν, ότι η στροφή των Νεοελλήνων από τη μελέτη του ενδόξου παρελθόντος προς όλες τις περιόδους της ελληνικής ιστορίας, συμπεριλαμβανομένης της νεότερης και της σύγχρονης εποχής, που είχε παρατηρηθεί από τον δέκατο ένατο αιώνα, έχει πια χαράξει την ιστορική της πορεία. Το Α΄ Πανιόνιο Συνέδριο είχε θέματα από τη νεότερη εποχή, σήμερα που έχει παγιωθεί ως θεσμός και έχουν ενταχθεί σ' αυτό και νεότερες επιστήμες τα θέματα καλύπτουν όλο το φάσμα της πορείας των Επτανήσων μέσα στον χρόνο, από την προϊστορική εποχή έως και σήμερα και τα καυτά προβλήματα που ως κοινωνία αντιμετωπίζουμε. Η έμφαση, όμως, παραμένει στη νεότερη εποχή. Έτσι η παρουσία του βασιλιά, του πρωθυπουργού, Ελευθερίου Βενιζέλου, και σύσσωμης της πολιτικής και πνευματικής ηγεσίας του κράτους στο Α΄ συνέδριο δεν οφείλεται μόνο στην παρουσία τους στην Κέρκυρα, λόγω του επίσημου εορτασμού, αλλά και στη σημασία που απέδιδαν στο πρώτο επιστημονικό περιφερειακό συνέδριο που διεξαγόταν όχι στην πρωτεύουσα αλλά σε μια απομακρυσμένη ελληνική επαρχία. Άλλωστε ο σκοπός του, μελέτη του πολιτισμού και των συγχρόνων προβλημάτων, το φέρουν στην πρώτη γραμμή των αιτημάτων της ιστορικής επιστήμης την εποχή της πρώτης συγκρότησής του. Οι Νεοέλληνες ενδιαφέρονται για τους προγόνους αλλά το ίδιο ενδιαφέρονται και για τον δικό τους βίο.

Και μια και ο λόγος για ένα συνέδριο που αποσκοπεί στη μελέτη του επτανησιακού πολιτισμού, ας σταθούμε για λίγο σ' αυτό τον όρο και στις απόψεις τριών κορυφαίων Επτανησίων με ενεργή ανάμιξη στην οργάνωση των Πανιονίων Συνεδρίων: του Διονυσίου Ζακυθηνού, του Γρηγορίου Κασιμάτη και του Σπύρου Ασδραχά.

Ο Διονύσιος Ζακυθηνός έγραψε: «Υπό την δυναστείαν της Βενετίας αι νήσοι του Ιονίου απήρτισαν κοινότητα γεωγραφικήν και πολιτικήν, οίαν ουδέποτε εν τω παρελθόντι επέτυχον»¹⁶. Στη συνέχεια υποστηρίζει, ότι η πολιτική ενότητα δημιούργησε τις προϋποθέσεις για πολιτική και πολιτιστική ενότητα, που οδήγησε στη δημιουργία πολιτισμού. Ο Γρηγόρης Κασιμάτης, στην ανακοίνωσή του στο Γ' Πανιόνιο Συνέδριο, με τον τίτλο «Περί “επτανησιακού” Πολιτισμού», αναζητεί εκείνες τις λεπτομέρειες που αποτελούν ιδιομορφίες

16. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ Α. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, «Αι τύχαι της Επτανήσου και η διαμόρφωσις του Επτανησιακού πολιτισμού», ανάπτυπο από τα Πρακτικά του Τρίτου Πανιονίου Συνεδρίου, Αθήνα 1969, σ. 261.

στην επτανησιακή ζωή και μεταξύ πολλών άλλων σημειώνει: «Π.χ. ένα αίσθημα ελευθερίας που υπεκρύπτετο υπό την σχετικήν αυτοδιοίκησην, η οποία έφθανε μέχρι υποτυπώδους ομοσπονδιώσεως, θα ηδύνατο να θεωρηθεί ως χαρακτηριστικόν, αν εγίνετο σύγκρισις με την κατάστασιν εις την Τουρκοκρατουμένην Ελλάδα [...]»¹⁷. Και οι δύο μελετητές τονίζουν ως καθοριστικό παράγοντα την ενότητα που επετεύχθη υπό την ξενική κυριαρχία. Ο ιδιότυπος πολιτισμός που αναπτύχθηκε συνθέτει τις κατακτήσεις του ελληνικού πνεύματος με εκείνες της Δύσης, από την Αναγέννηση και μετά, και αντανakλά, σύμφωνα με τον Σπύρο Ασδραχά, παρά τις διαφορές από νησί σε νησί, πνευματικά φαινόμενα, τα οποία συνθέτουν πολυποίκιλες επιδράσεις από τη Δύση αλλά και από την υπόλοιπη Ελλάδα με τα τοπικά χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες. Στο Θ' Πανιόνιο Συνέδριο στους Παξούς το 2010, ο Σπύρος Ασδραχάς, αντί του όρου «επτανησιακός πολιτισμός», χρησιμοποίησε τον όρο «πολιτισμική ιδιοπροσωπία των Επτανήσων»¹⁸.

Οι ανακοινώσεις στα Πανιόνια Συνέδρια και οι εργασίες των Επτανησιολόγων γενικά αναδεικνύουν συνεχώς πτυχές αυτού του ιδιαίτερου πολιτισμικού μορφώματος, για το οποίο όλοι εμείς οι Επτανήσιοι σεμνυνόμαστε και δεν πτοούμαστε, όταν τύχει να μας κατηγορήσουν ότι αυτοεγκωμιαζόμαστε. Ευχόμαστε και οι εργασίες του ΙΑ' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου να ευωδοθούν και τα συμπεράσματα των ανακοινώσεων και των συζητήσεων να πλουτίσουν την ελληνική και τη διεθνή βιβλιογραφία για την ιστορία, τον πολιτισμό και τις δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης των νησιών μας.

17. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ Π. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, «Περί Επτανησιακού Πολιτισμού», στα Πρακτικά του Γ' Πανιονίου Συνεδρίου (23-29 Σεπτεμβρίου 1965), τόμος Α', Εν Αθήναις 1967, σσ. 115-136.

18. ΑΣΔΡΑΧΑΣ Ι. ΣΠΥΡΟΣ, «Οι ανανεούμενοι ορίζοντες της επτανησιακής ιστοριογραφίας», Εταιρεία Παξινών Μελετών, Θ' Πανιόνιο Συνέδριο, Παξοί, 26-30 Μαΐου 210, Πρακτικά Τόμος Α', επιμ. Αλίκη Νικηφόρου, Παξοί 2014, σσ. 60-64.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΑ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΙΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Α. Ψήφισμα για τη στήριξη του Τμήματος Τεχνολογίας Ήχου και Μουσικών Οργάνων Ληξουρίου

Κατατέθηκε και εγκρίθηκε την Τρίτη 22 Μαΐου, στην ολομέλεια του Ληξουρίου, από τον Νικόλαο Μαρκάτο, ομότιμο καθηγητή και πρώην Πρύτανη του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου.

Οι Σύεδροι που συμμετέχουν στο ΙΑ' Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, σήμερα, ημέρα Τρίτη 22 Μαΐου 2018, κατά τη δεύτερη συνεδρίαση της Ολομέλειας που πραγματοποιείται στο Ληξούρι, πληροφορούμενοι την προσπάθεια απορρόφησης –μεταφοράς– στην Κέρκυρα, του Τμήματος Τεχνολογίας Ήχου και Μουσικών Οργάνων του Τ.Ε.Ι. Ιονίων Νήσων που εδρεύει στο Ληξούρι στο πλαίσιο ενοποίησης του Τ.Ε.Ι. Ιονίων Νήσων με το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, αποφάσισαν ομόφωνα την έκδοση του παρόντος ψηφίσματος ως ακολούθως:

Το Σώμα χαιρετίζει την προσπάθεια ενοποίησης των δύο τριτοβάθμιων Ιδρυμάτων που εδρεύουν στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, όμως δεν αποδέχεται την απορρόφηση του Τμήματος Τεχνολογίας Ήχου και Μουσικών Οργάνων από τα δύο τμήματα του Ιονίου Πανεπιστημίου που εδρεύουν στην Κέρκυρα: Το Τμήμα Τεχνών Ήχου και Εικόνας και το Τμήμα Μουσικών Σπουδών.

Το Σώμα δεν αποδέχεται την ως άνω απορρόφηση –παύση λειτουργίας του Τμήματος στο Ληξούρι– για τους παρακάτω λόγους:

1. Το Τμήμα Τεχνολογίας Ήχου και Μουσικών Οργάνων λειτουργεί αδιάλειπτα από το ακ. έτος 2000-2001 μέχρι σήμερα.
2. Έχει αναδειχθεί πέρα από φορέας εκπαίδευσης και παροχής γενικής και εξειδικευμένης γνώσης στα αντικείμενα που θεραπεύει – Τεχνολογία Ήχου και Τεχνολογία Μουσικών Οργάνων, σε φυτώριο στελεχών της ελληνικής και διεθνούς μουσικής βιομηχανίας, μουσικής εκπαίδευσης και τεχνολογικής προσέγγισης που σχετίζεται με τη συντήρηση, επισκευή και κατασκευή μουσικών οργάνων. Τομέας μοναδικός στη χώρα.
3. Έχει αποδεδειγμένα συμβάλει καταλυτικά στην ανάπτυξη –πνευματική και υλική– της περιοχής στην οποία εδρεύει, στο Ληξούρι και γενικότερα στην Κεφαλονιά.
4. Ειδικότερα: Έχει αναδειχθεί σε σημαντικό παράγοντα καταγραφής και

ανάδειξης της κεφαλληνιακής και γενικότερα επτανησιακής υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το παρόν ομόφωνο ψήφισμα κατατίθεται στην Οργανωτική Επιτροπή του ΙΑ' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου, προκειμένου να προωθηθεί στον Υπουργό Παιδείας κ. Κωνσταντίνο Γαβρόγλου, στον Πρύτανη του Ιονίου Πανεπιστημίου κ. Βασίλειο Χρυσικόπουλο και στον Πρόεδρο της Διοικούσας Επιτροπής του Τ.Ε.Ι. Ιονίων Νήσων κ. Ιωάννη Δραγώνα.

Ληξούρι, Τρίτη 22 Μαΐου 2018
[Ακολουθούν υπογραφές των συνέδρων]

B. Ψήφισμα για τη στήριξη των πολιτισμικών δομών της Κεφαλονιάς

Κατατέθηκε και εγκρίθηκε την Παρασκευή 25 Μαΐου, στην καταληκτήρια συνεδρία, από το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών.

Το ΙΑ' Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο

Διαπιστώνοντας ότι, ιδιαίτερα μετά τους μεγάλους σεισμούς του 2014, αλλά και προΐούσης της οικονομικής κρίσης, πολλές από τις δομές Πολιτισμού του νησιού της Κεφαλληνίας απειλούνται ποικιλοτρόπως με αναστολή της λειτουργίας τους, ειδικότερα:

(α) Η Ιακωβάτειος Δημόσια Βιβλιοθήκη Ληξουρίου, κατερειπωμένη από τον σεισμό απειλείται με κατάρρευση και καθυστερούν οι εργασίες αποκατάστασής της αλλά και μεταφοράς του σπάνιου υλικού της στον χώρο του Μουσείου Ληξουρίου

(β) Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αργοστολίου παραμένει επί τέσσερα χρόνια κλειστό και είναι άγνωστη η μοίρα του κτηρίου που χαρακτηρίστηκε ακατάλληλο

(γ) Η Κοργιαλένειος Βιβλιοθήκη Αργοστολίου και το Λαογραφικό Μουσείο απειλούνται με συρρίκνωση της λειτουργίας τους λόγω της έλλειψης προσωπικού και επαρκούς κρατικής χρηματοδότησης

(δ) Το Δημοτικό Θέατρο Ληξουρίου παραμένει κλειστό και πληγωμένο βαριά μετά τον σεισμό

Θεωρώντας ότι η ενίσχυση των υποδομών πολιτισμού των νησιών αποτελεί πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών, ως μοναδικό εργαλείο διάσωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και παραγωγής πολιτισμού

αποφασίζει

Να διατυπώσει δημόσια την αδήριτη αναγκαιότητα άμεσης παρέμβασης τόσο από το κράτος όσο και από την αυτοδιοίκηση και την κοινωνία των πολιτών ώστε να αποκατασταθούν όλες οι ζημιές και να εξασφαλιστεί η ομαλή και παραγωγική λειτουργία των παραπάνω δομών.

Να επιστημάνει τις δυσμενέστερες συνέπειες από την αναστολή λειτουργίας των φορέων αυτών αλλά και την απειλούμενη υπολειτουργία τους

Να δημοσιοποιήσει με κάθε μέσο την απαίτηση για ενίσχυση και αποκατάσταση των υποδομών αυτών.

Γ. Ανάθεση της διοργάνωσης του ΙΒ' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου στην Εταιρεία Ζακυνθινών Πολιτισμικών Ερευνών

Στην καταληκτήρια ολομέλεια του ΙΑ' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου, που έλαβε χώρα στην Αίθουσα Διαλέξεων της Κοργιαλενείου Βιβλιοθήκης Αργουστολίου την Παρασκευή 25 Μαΐου 2018, και αφού ελήφθησαν υπ' όψιν:

(α) Η εθιμικώς τηρούμενη ανάθεση της διοργάνωσης του επόμενου Πανιονίου Συνεδρίου εκ περιτροπής στα νησιά του Ιονίου

(β) Το γεγονός, ότι, όπως είχε συμβεί μετά το Ε' Διεθνές Πανιόνιο Συνέδριο, στις εκ περιτροπής διοργανώσεις επόμενος σταθμός είναι το νησί της Ζακύνθου

(γ) Η επιστολή του Προέδρου της Εταιρείας Ζακυνθινών Πολιτισμικών Ερευνών (και συνέδρου στο παρόν Συνέδριο) κ. Νικολάου Λούντζη, με την οποία εκδηλώνεται το ενδιαφέρον να αναλάβει η Εταιρεία τη διοργάνωση του ΙΒ' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου στη Ζάκυνθο

αποφασίστηκε ομόφωνα

η ανάθεση διεξαγωγής του επόμενου, ΙΒ' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου, στην Εταιρεία Ζακυνθινών Πολιτισμικών Ερευνών, και στο νησί της Ζακύνθου.

Ο Πρόεδρος της Εταιρείας Ζακυνθινών Πολιτισμικών Ερευνών κ. Νίκιας Λούντζης ευχαρίστησε τους συνέδρους και ευχαρίστως ανέλαβε την ευθύνη διοργάνωσης του Συνεδρίου για λογαριασμό της Εταιρείας.

Η Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου συγχαίρει την Εταιρεία Ζακυνθινών Πολιτισμικών Ερευνών και εύχεται κάθε επιτυχία στη διοργάνωση και διεξαγωγή του ΙΒ' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΑ΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΙΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Ηλίας Α. Τουμασάτος

Δρ Ιστορίας, μέλος δ.σ. Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών

Η ώρα των συμπερασμάτων ενός Συνεδρίου είναι ίσως η πιο αμήχανη ώρα. Η ώρα που αναλογίζεσαι τί είναι αυτό που μένει μετά από πέντε ημέρες και χιλιάδες λέξεις που εκφωνήθηκαν. Επειδή δεν πιστεύω ότι είμαι κάποιος μεταμοντέρνος homo universalis δεν πρόκειται αυτή τη στιγμή να αξιολογήσω την συμβολή των πάνω από 300 ανακοινώσεων του ΙΑ΄ Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου στο επιστημονικό πεδίο καθεμιάς. Αυτό θα κριθεί από την ίδια την επιστήμη και τις μελέτες που θα ακολουθήσουν αξιοποιώντας ή ανασκευάζοντας τις ανακοινώσεις.

Θεωρώ ότι το Συνέδριο έδωσε την ευκαιρία αλλά και την ευθύνη σε κάθε Σύνοδρο να εκθέσει τη μελέτη (ή και τον εαυτό του) στα μάτια των υπολοίπων. Κρίναμε ότι η ελευθερία επιλογής θέματος συνδυασμένη με την επιστημονική ευθύνη μπορούν να αναδειχθούν σε εργαλεία δημιουργικότητας. Το αποτέλεσμα είναι επίσης ελεύθερος να κρίνει υπεύθυνα ο καθένας.

Θα επιχειρήσω, από την άλλη, να προσεγγίσω το Συνέδριό μας με αυτό που η διοικητική επιστήμη ονομάζει «έλεγχο των αποτελεσμάτων». Να δούμε, τί στόχους βάλαμε, και τί στόχους πετύχαμε, αν πετύχαμε. Και μ' αυτό τον τρόπο, να ανατροφοδοτήσουμε τους οργανωτές του επόμενου Συνεδρίου με ιδέες και προτάσεις.

Ήδη μιλήσαμε για την ανοικτότητα του συνεδρίου, που οδήγησε σε μεγάλο αριθμό ανακοινώσεων. Αυτό οπωσδήποτε προσέδωσε ποικιλία θεματικών και πλούτο περιεχομένου, ωστόσο αυτό είχε ως συνέπεια, λόγω των παράλληλων συνεδριών, κάποιιοι από τους συνέδρους να μην έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν από κοινού κάποιες ενότητες.

Η «ταξιθέτηση» των χώρων του Συνεδρίου είχε δύο αντικειμενικούς στόχους. Πρώτον, να υπερσκελιστούν τα προβλήματα που δημιουργούσε η αχρήστευση πολλών τέτοιων χώρων από τους σεισμούς του 2014, και δεύτερον να κατορθώσουμε παρόλα αυτά το συνέδριο να είναι συνέδριο της Κεφαλονιάς και όχι του Αργοστολίου. Είναι ευτύχημα ότι είχαμε ολομέλεια στο πληγωμένο Ληξούρι αλλά και ότι ξανάνοιξαν οι πόρτες του Πνευματικού Κέντρου Κουρκουμελάτων, ενώ τα δύο κέντρα (Κοργιαλένειος Βιβλιοθήκη και Θέατρο Κέ-

φαλος) λόγω της εγγύτητάς τους πιστεύουμε ότι διευκόλυναν την παρακολούθηση.

Στόχος του συνεδρίου, διατυπωμένος στην πρώτη του εγκύκλιο ήταν η παρουσίαση ανακοινώσεων γύρω από τους ακόλουθους κλάδους της Επιστήμης: Αρχαιολογία, Ιστορία από των αρχαιοτάτων χρόνων έως την εποχή μας (Πολιτική, των Ιδεών, Οικονομική, κ.λπ.), Ιστορία της Τέχνης (Ζωγραφική, Γλυπτική, Αρχιτεκτονική κ.λπ.), Φιλολογία, Λαογραφία-Κοινωνική Ανθρωπολογία, Θετικές Επιστήμες.

Το αποτέλεσμα μπορεί να το δει κανείς σε μια προσεκτικότερη μελέτη του προγράμματος αυτού του Συνεδρίου. Τόσο του επίσημου προγράμματος, όσο και του συνόλου των ανακοινώσεων που πραγματικά ακούστηκαν σε αυτούς τους χώρους. Εδώ θα διαπιστώσουμε ότι οι ενότητες όπως τελικά διαμορφώθηκαν ήταν άνισες ως προς τον όγκο των ανακοινώσεων καθεμιάς. Οι Θετικές Επιστήμες δεν μπόρεσαν τελικά να αποτελέσουν ολόκληρη ενότητα ενώ η Ιστορία, η Αρχαιολογία, η Ιστορία της Τέχνης και η Φιλολογία είχαν μεγαλύτερους αριθμούς ανακοινώσεων, πράγμα που συνέχισε την «παράδοση» των Πανιονίων Συνεδρίων ως συνεδρίων των θεωρητικών επιστημών. Αλλά και από αυτές ακόμη απουσιάζουν οι κοινωνικές επιστήμες (Δίκαιο, Κοινωνιολογία, Οικονομία κλπ). Στοιχείο για τα επόμενα Πανιόνια Συνέδρια πρέπει να αποτελέσει το άνοιγμα προς τις θετικές και τις κοινωνικές επιστήμες, κι αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη συνεργασία των αντίστοιχων επιστημονικών φορέων.

Αλλά ακόμη και στις περισσότερο εκπροσωπούμενες ενότητες μπορεί να διακρίνει κανείς άνισα μεγέθη σε ιστορικές περιόδους ή επιμέρους κλάδους. Στην ενότητα της Ιστορίας για παράδειγμα κυριάρχησε η Νεότερη Ιστορία έως το 1800, καθώς και οι «ειδικές» κατηγορίες Ιστορίας. Θα θέλαμε περισσότερες ανακοινώσεις από τις λιγότερο χαρτογραφημένες περιοχές της Επτανήσιακής Ιστορίας (Αρχαία, Βυζαντινή, Μεσαιωνική), καθώς και για την Ιστορία του Εικοστού Αιώνα, που αντιμετωπίζεται ακόμα με επιφυλακτικότητα. Πρέπει να δυναμώσει η συζήτηση γύρω από τον εικοστό αιώνα στα Επτάνησα, κι αυτό είναι ένα ακόμα στοιχείο για τα επόμενα Πανιόνια Συνέδρια.

Περισσότερο αναλογικά κατανεμημένες ως προς τις χρονικές περιόδους που αφορούν, είναι οι ανακοινώσεις της ενότητας της Αρχαιολογίας, αν και εδώ οφείλουμε να σημειώσουμε ότι είναι αισθητή η αριθμητική υπεροχή των ανακοινώσεων που έχουν σχέση με μνημεία της Κεφαλονιάς. Στην Ιστορία της ζωγραφικής, της χαρακτηριστικής και τις γλυπτικής διαπιστώνουμε μεγαλύτερη γεωγραφική και χρονική ποικιλία, ενώ αισθητά μικρές είναι οι ενότητες που αφορούν την Ιστορία του Θεάτρου και (κυρίως) της Μουσικής. Στην τελευταία, ευκαίριο θα ήταν να είχαμε και ανακοινώσεις για τη μουσική των Επτανήσων στον 20ό αιώνα.

Οφείλω να σας ομολογήσω ότι στον τομέα της Φιλολογίας αισθάνομαι μεγάλη αμηχανία. Με προβληματίσε, πρώτον, ο μικρός αριθμός ανακοινώσεων

γύρω από τη Γλωσσολογία, τη Λαογραφία – Κοινωνική Ανθρωπολογία, τη Φιλοσοφία, αλλά και τη λαϊκή λογοτεχνία. Από την άλλη, αισθάνομαι ότι η φιλολογία ως επιστήμη φαντάζει στα μάτια μου όλο και περισσότερο παγιδευμένη στον πεπερασμένο εκ των πραγμάτων αριθμό λογοτεχνών και έργων της εκάστοτε περιόδου που μελετά. Δεν εννοώ τις άκρως ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις που φωτίζουν από νέα οπτική γωνία τα σπουδαία έργα της Επτανησιακής σχολής – και είχαμε τέτοιες στο Συνέδριο. Εννοώ το αίσθημα που μεγαλώνει όσο περνάει ο καιρός, πως το αντικείμενο της φιλολογίας, παρά την αύξηση της λογοτεχνικής παραγωγής, στενεύει και ασφυκτιά. Οι μεγάλοι του 19^{ου} αιώνα διαβάστηκαν πολλές φορές, αλλά επειδή είναι μεγάλοι «ξαναδιαβάζονται» ευχαρίστως. Και μετά, τί; Αν σ' ένα νησί σήμερα εκδίδονται (ιδίως αναλώμασιν) δέκα ποιητικές συλλογές τον χρόνο που μοιράζονται σε συγγενείς και φίλους, σε ποιο βαθμό αυτό θα πρέπει να αφορά την επιστήμη της Φιλολογίας; Μήπως πρέπει η τελευταία να ανοίξει λίγο περισσότερο τα σύνορά της προς πιο δύσκολους δρόμους, όπως της συγκριτικής ανάλυσης και των κοινωνικών επιστημών; Είναι μια αγωνία που, και ως ερευνητής αισθάνομαι όλο και μεγαλύτερη όσο περνάει ο χρόνος. Πρέπει να βρει η φιλολογία μας νέο βηματισμό, νέους δρόμους. Ποιοι θα είναι αυτοί; Αν τους είχα βρει, θα το ξέρατε ήδη, γιατί θα είχα μια τέτοια ανακοίνωση. Δεν είχα όμως.

Θεωρώ ιδιαίτερα θετική την παρουσία της ενότητας «Τα Ιόνια Νησιά σήμερα», που θα μπορούσε στα επόμενα συνέδρια να διαμορφωθεί ως ένα δυναμικότερο forum ανταλλαγής επιστημονικών απόψεων που σχετίζονται με πρακτικές εφαρμογές της επιστημονικής γνώσης σε κοινωνικές ομάδες.

Και με αφορμή το τελευταίο, θα ήθελα να εστιάσω σε μια ανάγκη που διαπιστώνω ότι γίνεται ολοένα μεγαλύτερη, όσο περισσότερα γίνονται τα συνέδρια που παρακολουθώ. Αισθάνομαι ότι έχω ανάγκη από λιγότερες ανακοινώσεις και μεγαλύτερες συζητήσεις, αλλά και περισσότερα στρογγυλά τραπέζια. Ίσως θα πρέπει, από το επόμενο Πανιόνιο Συνέδριο να εστιάσουμε περισσότερο στη φιλοσοφία της συν-ύπαρξης, της ανταλλαγής απόψεων, της παραγωγής μέσα από τη σύνθεση και από την αντίθεση. Οι ανακοινώσεις συχνά παίζουν τον ρόλο παράλληλων μονολόγων, κι αυτό ίσως είναι πολύ ενδιαφέρον για ένα επιστημονικό περιοδικό ή ένα διαδικτυακό αντίστοιχο. Το συνέδριο όμως, ως «ζωντανή» συνύπαρξη ανθρώπων από διαφορετικές επιστήμες, είναι μια τόσο υπέροχη ευκαιρία για συζήτηση, για συνεργασία, για «ζύμωση».

Θα ήθελα λοιπόν από το επόμενο Πανιόνιο Συνέδριο περισσότερα στρογγυλά τραπέζια. Θα ήθελα ομάδες εργασίας, που θα μπορούσαν να ανταλλάξουν δημόσια τα ευρήματά τους και να παράξουν μέσα στο ίδιο το Συνέδριο νέα γνώση. Ακόμα και αγώνες λόγου για ζητήματα και αντιθέσεις που έχουν απασχολήσει την επιστήμη. Όταν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής και της δράσης μας υλοποιείται εξ αποστάσεως, αυτό το «μαζί» που εγγυάται η φυσική παρουσία των ανθρώπων, συχνά περιορίζεται από τη μοναχικότητα των

ανακοινώσεων. Θα ήθελα περισσότερες ανοιχτές συζητήσεις γύρω από θεματικές του συνεδρίου και λιγότερες ανακοινώσεις. Περισσότερο «εμείς» και λιγότερο «εγώ».

Ασφαλώς και είναι αναγκαίες οι διαλέξεις σε ένα συνέδριο, και τούτο το Συνέδριο είχε τη χαρά και την τιμή να περιλάβει στο πρόγραμμά του διαλέξεις κορυφαίων επιστημόνων. Ίσως θα πρέπει να στοχεύσουμε, σε κάθε συνέδριο, και σε ένα σεμιναριακό τμήμα όπου κορυφαίοι επιστήμονες θα μπορούν να μοιράζονται τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους με νέους επιστήμονες, φοιτητές και μεταπτυχιακούς.

Η παρουσία των νέων επιστημόνων θα πρέπει σε κάθε Συνέδριο να είναι εντονότερη. Είχαμε την ευκαιρία να ακούσουμε εξαιρετικές ανακοινώσεις από νέους επιστήμονες και πρέπει, ακόμα και χωρίς ανακοίνωση, να ενθαρρύνουμε τη συμμετοχή των νέων στο Συνέδριο. Οι ανθρωπιστικές σπουδές έχουν ιδιαίτερα μεγάλη ανάγκη από τις νέες δυνάμεις. Από εκεί θα προκύψουν οι νέες ιδέες, οι νέοι τρόποι, οι νέοι δρόμοι. Πρέπει τα επόμενα Συνέδρια να τολμήσουν, να πειραματιστούν, να μη φοβηθούν να αλλάξουν.

Θα ήθελα να θυμάμαι το ΙΑ΄ Πανιώνιο Συνέδριο ως το τελευταίο από την αξιόλογη σειρά των συνεδρίων που γνωρίζαμε μέχρι τώρα, αλλά και το πρώτο που ανοίγει τη συζήτηση για το τί μέλλει γενέσθαι για να ανανεωθεί ο θεσμός, να γίνουν τα επόμενα συνέδρια πιο δυναμικά, πιο διαδραστικά, αλλά και πιο ανοιχτά στην κοινωνία. Εντάξει, ένα επιστημονικό συνέδριο δεν μπορεί να αφορά όλους, ίσως δεν μπορεί να αφορά καν πολλούς, ωστόσο η γνώση πρέπει να διαχέεται.

Πρέπει λοιπόν να σκεφτούμε τα πρακτικά αυτού του Συνεδρίου εκτός από την έντυπη μορφή να δημοσιευθούν και στο διαδίκτυο, όπως συμβαίνει ήδη με τα πρακτικά του προηγούμενου Συνεδρίου, εκείνου της Κέρκυρας – ήδη ο κύκλος της ψηφιακής εποχής είχε αρχίσει από τα πρακτικά του Η΄ Πανιωνίου Συνεδρίου των Κυθήρων που κυκλοφόρησαν και σε δίσκο ακτίνας. Πρέπει να φροντίσουμε, δε, οι επιστημονικές εταιρείες των Επτανήσων, σε συνεργασία μεταξύ τους, και για τη σταδιακή δημοσίευση των πρακτικών όλων των συνεδρίων που έχουν πραγματοποιήσει, στο διαδίκτυο. Για τα συνέδρια που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια το εγχείρημα δεν είναι δύσκολο, μια και τα κείμενα πρέπει να υπάρχουν σε ηλεκτρονική μορφή.

Μπορεί να ζούμε σε μια εποχή με πολλές ψηφιακές δυνατότητες και η επιστημονική γνώση να πολλαπλασιάζεται, ωστόσο ολόένα και μικρότερο μέρος της διαχέεται στην κοινωνία. Ποτέ άλλοτε δεν είχαμε περισσότερες δυνατότητες πρόσβασης σε πληροφοριακές πηγές, και ποτέ άλλοτε ο σκοταδισμός και οι εκφραστές του δεν γνώριζαν τόσο μεγάλη και ραγδαία εξαπλωόμενη απήχηση. Η επιστήμη και η γνώση, ιδίως οι ανθρωπιστικές επιστήμες, απαξιώνονται, λιθβολούνται. Στα μάτια πολλών γινόμαστε «κουλτουριάρηδες» ή «τρελοί επιστήμονες». Η κατάκτηση της γνώσης, η επιστημονική αριστεία, λαιδο-

ρούνται και αποθεώνονται οι προς τα κάτω ισοπεδώσεις που φορούν το μανδύα διαφόρων ειδών ισότητων που δεν είναι ισότητες, είναι ομογενοποιήσεις.

Ευτυχώς ή δυστυχώς, μάλλον ευτυχώς, δεν είμαστε όμοιοι. Νιώθω πολύ περήφανος που βρίσκομαι σ' ένα συνέδριο μαζί με αγαπημένους μου καθηγητές, και αντιλαμβάνομαι ότι τα δεκαπέντε λεπτά της ανακοίνωσής μου αποκρυσταλλώνουν πολύ λιγότερη γνώση και εμπειρία από τα δικά τους. Και για μένα δεν θα ήταν υποτιμητικό αλλά αντίθετα ιδιαίτερα τιμητικό να βρίσκομαι σε μια ομάδα συζήτησης ή εργασίας υπό τον συντονισμό τους. Κι αναρωτιέμαι πολλές φορές, πόσο δύσκολο είναι να ξεπεράσουμε το εγώ μας για να χαρούμε τη συνεργασία, την ανταλλαγή, ακόμα και τη διαφωνία.

Ναι, πρέπει να αλλάξουμε κι εμείς για να αλλάξουν και τα συνέδριά μας. Πρέπει να κάνουμε στην άκρη την εικαζόμενη αυθεντία μας, για να μπορέσουμε να απολαύσουμε πραγματικά τη γνώση που έρχεται από το έργο των άλλων. Στο συνέδριο δεν κοιμίζουμε το εγώ μας. Κοιμίζουμε το έργο μας. Καθώς και την ανοικτότητά μας απέναντι στο έργο των άλλων. Ερχόμαστε για να αλληλεπιδράσουμε, να εστιάσουμε στην ουσία των πραγμάτων, να εκτιμήσουμε τις νέες ειδήσεις, να μάθουμε. Να γυρίσουμε πίσω και να ξανανοήσουμε τα βιβλία και τις σημειώσεις μας έχοντας εμπνευστεί, έχοντας ανακαλύψει άλλες πλευρές των πραγμάτων.

Ακόμα κι αν έχεις ξανακούσει κάτι που ειπώθηκε στο Συνέδριο, ακόμη κι αν μια ανακοίνωση δεν είναι πρωτότυπη, σου δίνει την ευκαιρία να ξανασκεφτείς. Ναι, κάποια πράγματα ίσως έχουν ειπωθεί πολλές φορές. Ναι, ίσως θα θέλαμε να είχαμε περισσότερες νέες ειδήσεις απ' όσες πραγματικά είχαμε, αλλά τις νέες ειδήσεις δεν τις φέρνει ένα Συνέδριο, τις φέρνει η αρχαιακή έρευνα, που δεν έχει ημερολογιακές προθεσμίες, που δεν τελειώνει ποτέ, ενώ το δικό μας Συνέδριο τελειώνει απόψε. Αν λοιπόν αυτό που τελειώνει απόψε είναι απλώς μια γραμμή στο βιογραφικό μας, τότε αυτό το Συνέδριο δεν πέτυχε τίποτα. Αν όμως αυτό το Συνέδριο έκανε έστω και έναν νέο άνθρωπο να αγαπήσει τη μαγευτική βάσανο της Επιστήμης, τότε πέτυχε τα πάντα.

Το Συνέδριο άλλωστε είναι όλοι οι άνθρωποί του, και σ' αυτούς θα ήθελα να απευθύνω τις θερμές ευχαριστίες της Οργανωτικής Επιτροπής.

Πρώτα πρώτα σε όλους εσάς, τους Συνέδρους, που μας τιμήσατε με την παρουσία σας εδώ σε μια εποχή δύσκολη για όλους, και καταθέσατε τις ερευνητικές σας εμπειρίες – οι τόμοι των πρακτικών του συνεδρίου θα δημιουργήσουν το αποθετήριο αυτής γνώσης, όμως η φυσική σας παρουσία εδώ νομίζω είναι που χρωμάτισε τούτη δω την όμορφη στιγμή στην ιστορία των Πανιονίων Συνεδρίων. 32 χρόνια μετά από το προηγούμενο Πανιόνιο Συνέδριο στην Κεφαλονιά, ο χώρος αυτός γέμισε με αναμνήσεις, αλλά και γέννησε καινούριες αναμνήσεις, αυτές που όλοι θα πάρουμε μαζί μας φεύγοντας από εδώ. Κι αυτό το χρωστάμε σε όλους εσάς. Σας ευχαριστούμε λοιπόν μέσα από την καρδιά μας.

Ευχαριστούμε επίσης τους συνδιοργανωτές του Συνεδρίου αυτού: Τον Δή-

μο Κεφαλονιάς, την Κοινοφελή Επιχείρηση του Δήμου Κεφαλονιάς, τον πρόεδρό της κ. Άγγελο Κωνσταντάκη. Την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, Περιφερειακή Ενότητα Κεφαλληνίας, τον αντιπεριφερειάρχη κ. Παναγή Δρακουλόγκωνα. Επίσης, την Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ιονίων Νήσων.

Θερμές ευχαριστίες και σε όσους εργάστηκαν για το Συνέδριο αυτό: Την Οικονομική Επιτροπή, αποτελούμενη από τους κ.κ. Νικόλαο Μπούκα, Νικόλαο Μαραγκάκη και Διονύσιο Γαρμπή.

Τους επιστημονικούς συνεργάτες του Συνεδρίου κ.κ. Θεοδώρα Ζαφειράτου-Γαρμπή, Παναγιώτη Ιωάννου, Γεώργιο Λεοντσίνη, Ευθυμία Μαυρομιχάλη, Νικόλαο Μοσχονά, Περικλή Παγκράτη, Πέτρο Πετράτο, Γεώργιο Πλουμίδα, Θεοδόση Πυλαρινό και Τένια Ρηγάκου.

Τους ανθρώπους που εργάστηκαν, μαζί με τους παραπάνω, τις μέρες του Συνεδρίου ως υπεύθυνοι αιθουσών, ή μέλη της γραμματειακής υποστήριξης: Τους κ.κ. Νίκο Λάσκαρη, Αγγελική Γιαννάτου, Ευρώπη Μοσχονά, Αικατερίνη Αντωνέλου, Ελένη Στελλάτου, Ανδρέα Γαβριελάτο, Έμελη Χατζηχηρήστου, Βεατρίκη Γαβριελάτου, Σταματούλα Καλλιβωκά, Χριστοθέα Κοσμάτου, Ειρήνη Μοσχονά, Αντζελα Μαρούλη, και όλο το προσωπικό του Δημοτικού Θεάτρου «Ο Κέφαλος», αλλά και την ομάδα του κ. Όθωνα Κουταβά για την τεχνική υποστήριξη. Επίσης τους κ.κ. Γεράσιμο Γαλανό και Διονύσιο Κατερέλο που επιμελήθηκαν την ολομέλεια του Δηξουρίου. Δεν θα μπορούσα να παραλείψω τη συμβολή της κ. Κικής Μοσχοπούλου, που προσέφερε ουσιαστικά στο Συνέδριο σ' όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας και διεξαγωγής του.

Τους χορηγούς του συνεδρίου, χωρίς τους οποίους τίποτα απ' όσα έγιναν δεν θα είχε πραγματοποιηθεί.

- Ακαδημία Αθηνών
- Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
- Κληροδότημα Σπυρίδωνος Φωτ. Αντύπα υπέρ της Κεφαλληνίας
- Ίδρυμα Γεωργίου και Μάρης Βεργωτή, που μας χάρισαν τη σημαντική στιγμή της επαναλειτουργίας του Πνευματικού Κέντρου Κουρκουμελάτων
- Κίττυ και Νικόλαος Βεργωτής
- Margo και Γεράσιμος Βεργωτής
- Επιμελητήριο Κεφαλληνίας και Ιθάκης
- Δημήτρης Γιαννικάκης, τηλεπικοινωνιολόγος
- Τασία Ευθυμιάτου-Αλυσανδράτου, φιλόλογος τ. καθηγήτρια του Γαλλικού Ινστιτούτου
- Αλέξανδρος Καλαφάτης, καθηγητής Μαθηματικών, τ. υφυπουργός
- Φώτης Κρεμμύδας, δικηγόρος Αθηνών
- Νικόλαος Μπαζίγος Α.Ε.
- Διονύσιος Σέρρας, καθηγητής Φιλολογίας, πρ. εκδότης του περιοδικού *Επτανησιακά Φύλλα*

Όσους ευγενικά υποστήριξαν το Συνέδριο:

- Κοργιαλένιο Ίδρυμα Αργοστολίου
- Kefalonian Lines, Ναυτιλιακή Εταιρεία
- Ληξούρι Α.Ε. Ξενοδοχειακές και τουριστικές επιχειρήσεις
- ΚΤΕΛ Κεφαλονιάς Α.Ε.
- Αυτοτελές Τμήμα Τουριστικής Ανάπτυξης Δήμου Κεφαλονιάς
- Λύκειο των Ελληνίδων Παράρτημα Αργοστολίου
- Συνεταιρισμός Παραγωγών Ρομπόλας Κεφαλονιάς
- Χορωδία και Μαντολινάτα Λειβαθούς (μαέστρος: Βασίλης Καλογηράς)
- Κανταδόροι, χορωδία και μαντολινάτα Αργοστολίου

Την κ. Υβόννη Μαρκαντωνάτου, που επιμελήθηκε την έκθεση της συλλογής Φώτη Κρεμμύδα στο Θέατρο «Ο Κέφαλος».

Τη Φιλαρμονική Σχολή Κεφαλληνίας, και τους καλλιτέχνες κ.κ. Διονύση Σεμιτέκολο και Βέρα Στραβοπόδη.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω όλους τους συμπολίτες μας που επέλεξαν να παρακολουθήσουν κάποιες από τις συνεδρίες, δείχνοντας το ενδιαφέρον τους για την επιστήμη και τον πολιτισμό.

Τέλος, θα ήθελα προσωπικά να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Γεώργιο Ν. Μοσχόπουλο, που ήταν η ψυχή και του προηγούμενου συνεδρίου, το 1986 και, 32 χρόνια μετά ήταν η ψυχή και του παρόντος. Δεν θέλει να λέμε πολλά, γι' αυτό θα μείνω σ' αυτό το ειλικρινές ευχαριστώ.

Είπα νωρίτερα πως το Συνέδριο ολοκληρώνεται, η έρευνα δεν τελειώνει. Η ευχή είναι το επόμενο Πανίονιο Συνέδριο να στηριχτεί σε όσα πέτυχε αυτό και να επιτύχει όσα δεν πέτυχε αυτό. Η Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών προσπάθησε, έκανε αυτό που μπορούσε, θα ήταν αστείο και γραφικό μόνοι μας να αυτοθαυμαστούμε και να αυτοεπαινεθούμε. Πάντως, προσπαθήσαμε.

Ναι, ξέρω ότι μετράει το αποτέλεσμα. Εμείς βάλαμε την προσπάθεια. Το αποτέλεσμα είναι στην κρίση τη δικιά σας και την κρίση όλων. Να είστε όλοι καλά, και με το καλό να γυρίσετε στα σπίτια σας και στα διαβάσματά σας. Και στα δύο αυτά, και στα σπίτια και στα διαβάσματα, όπως λέμε και εδώ, «μπαμπάκι να ναι ο δρόμος σας».

